

23 червня 2020 року в Інституті Східної Європи відбулось обговорення розділу з монографії директора Інституту Східної Європи доктора історичних наук, професора, академіка Віктора Ідзя «Русь-Україна в IX-XIV століттях». - Львів, 2020р. - «Політичні та релігійні взаємовідносини Русі-України з Візантійською імперією в середині X століття та в час прийняття християнства великою княгинею Ольгою». В обговоренні взяли участь історики, археологи, джерелознавці, краєзнавці та релігієзнавці з Інституту Східної Європи...

Нище подаємо дослідження, фото-копії українських християнських старожитностей X століття, які сьогодні зберігаються в Італії, список використаних джерел та літератури. Інститут Східної Європи шукає спонсорів на перевидання монографії. Познакомитися з працею можна у Львівській національній науковій бібліотеці імені Василя Стефаника та на сайті Інституту Східної Європи - www.easterneurope.nethouse.ua

Віктор Ідзьо

Політичні та релігійні взаємовідносини Русі-України з Візантійською імперією в середині X століття та в час прийняття християнства великою княгинею Ольгою. ©

Політично, як відомо із візантійських джерел, безпосередніми сусідами Візантійської імперії в VIII-IX століттях стають слов'янські князівства Подунав'я та одна із найбільших централізованих країни Східної Європи X століття – Русь-Україна. Власне в середині X століття велика княгиня київська Ольга, регентша малолітнього сина, великого київського князя Святослава, широко знайомилася з візантійським християнством. Вона, як засвідчують візантійські джерела вступає в політичні та культурно-релігійні взаємовідносини з Візантійською імперією, стає з своїми придворними, християнкою і пропагандистом християнства в Русі-Україні... З аналізу наявних джерел, візантійська політична і релігійна еліта з самого початку, охрестивши велику княгиню київську Ольгу в центральному храмі християнства та міста Константинополя, Святій Софії, дала можливість великій княгині Ользі доторкнутися до найважливіших святинь християнського світу... За цей найвищий акт візантійців, уже християнкою Оленою, було зроблено свою жертву, золоте блюдо обсіпане коштовними діамантами, константинопольській святині. Блюдо яке подарувала після хрещення велика княгиня Ольга храму Святої Софії в Константинополі сьогодні зберігається в скарбниці Святого Марка у Венеції (Фото Блюда в прикріпленні). Цю дорогу жертву велика княгиня Ольга-Олена зробила на знак подяки, за те, що візантійці познайомили через неї частину українського суспільства з християнською культурою та релігією, уже в епоху її правління Руссю-Україною. Як бачимо з візантійських джерел, з політичною централізацією Русі-України в X столітті візантійський культурний та релігійний вплив в епоху великої княгині Ольги стає відчутнішим. З цього часу історія Русі-України висвітлюється ширше на шпальтах візантійських джерел. В цей же час політична та релігійна доктрина княгині Ольги полягає в залученні Русі-України до християнського світу з його релігією, культурою, традиціями... Без сумніву, що в Києві в цей час великий князь Святослав про хрещення в Константинополі своєї мами знав, і як розумний князь враховував позицію християнства у власній країні. Як відомо з джерел, в його власній військовій дружині були християни і тому в посольство в Константинополь до імператора Костянтина VII яке очолювала княгиня Ольга, були включені і його християнські представники, а це значить, що в плани матері щодо християнізації Русі-України великий князь Святослав був посвячений...

Вчені припускають, що старший його син Ярополк був висвячений бабкою на християнина, що підтверджує його одруження з гречанкою-черницею. Однак слід наголосити, що в час князювання Святослава, християнська партія, концентрувалась навколо княгині-християнки Ольги, була сильна і відіграла велику роль в державних та торгово-економічних справах Русі-України з Візантією. В Києві в середині X століття відчувалося зміцнення позиції християн, і тому велика княгиня Ольга добре обдумувала хрещення Русі-України і перетворення християнства в релігію всієї Русі-України... Всі ці її плани, очевидно, були предметом переговорів з імператором Костянтином...

Її визначеність в християнстві доведена самим хрещенням в Константинополі в 946 році. Християнська княгиня Ольга та події, що розвивалися в Русі-Україні після її хрещення, привертають увагу дослідників і аналітиків.

Як відомо із джерел, посольство великої княгині Русі-України Ольги - "архонтиси русів" з релігійних питань прибуло в Константинополь на початку вересня 946 року. Оточення великої княгині Ольги було великим. Візантійські джерела наголошують, що воно складалося з 10 особливо наближених до княгині осіб, серед яких її племінник, імені якого не названо. Далі названо 22 посла від руських князівств, серед них декілька послів князя Святослава. Далі - 42 купці, це свідчить, що торгово-економічним відносинам велика княгиня Ольга приділяла велике значення. Серед свити великої княгині Ольги було три перекладачі. В її найближчому оточенні було 16 візантійок. В складі посольства княгині Ольги був і священник. За свідченнями княгині Ольги, на прийом імператора вона очікувала дуже довго. Перед "архонтисою русів" вибачились, що княгиня Ольга сприйняла за образу. Однак, чиновники візантійського імператора намагалися за цей час як слід показати великій княгині Ользі свою столицю, місто Константинополь з його палацами, оборонними мурами, церквами, торгово-ремісничими центрами...

9 вересня 947 року в тронному залі палацу відбувся імператорський прийом, який закінчився парадним обідом в честь "архонтиси русів" та її посольства. Прощальний прийом та обід 18 вересня був теж дуже урочистий.

Самого ходу переговорів нам прослідкувати не вдалося, оскільки відсутні будь-які джерела, однак відомо, що княгиня Ольга була не дуже задоволена ними. Очевидно в цей час військова допомога Русі-України Візантії не дуже була потрібна. Що ж до хрещення Русі-України, то Візантійська імперія, знаючи що при владі в Русі-Україні

стоїть могутній язичницький князь Святослав, теж не бажала втягувати себе в переговори з княгинею Ольгою, знаючи, що це загрожувало війною з Руссю-Україною. Всі ці міркування базуємо на прощальних словах княгині Ольги патріарху: "Люди мої і син мій – язичники, хай збереже мене бог від всякого зла". Це підтверджує, що основною метою переговорів було хрещення Руси-України. Сам факт хрещення "архонтисі русів" імператором цьому теж підтвердження. Що ж стосовно хрещення самої княгині та прийомів імператором з імператрицею, то це теж носило чисто політичний характер. Слід наголосити також, що княгиня Ольга зробила пожертву в соборі святої Софії, що було відображено в джерелах XII століття. Пожертва, як наголошувалось вище, складалась з великого золотого тареля, оздобленого дорогоцінним камінням та перлами, і була, як вважають вчені, хрестильною жертвою княгині. При хрещенні княгиня Ольга отримала християнське ім'я Олена. Відомо, що ім'я Олени княгині дали не випадково, Оленою називалась мама Костянтина Великого. Вона була християнкою при сині язичнику Костянтині. Власне та стародавня Олена доклала зусиль для утвердження християнства в Римській імперії. Ось таке завдання отримала християнка Олена від Константинополя, повертаючись у свою державу, якою правив її син язичник. Вона привезла, як вважають дослідники, подаровану візантійським імператором, освячену константинопольським патріархом, ікону святого пророка Іллі. Як вважають дослідники ікона святого Іллі в подальшому перебувала в побудовану княгинею Ольгою, першому християнському храмі міста Києва - Іллінській церкві.

Слід наголосити, що ікона пророка Іллі X століття з церкви святого Іллі побудованої великою княгинею Ольгою у Києві і сьогодні зберігається в Римі. (Фото Ікони святого Іллі в прикріпленні)... Як бачимо, союз встановлюється, що видно із подальших дій княгині-християнки Ольги-Олени. Опісля в 961 році імператор Роман просить допомоги проти арабів та нападів норманів, і велика княгиня Ольга посилає київське військо на допомогу імперії. Однак, мова про хрещення Руси-України Візантією не іде, оскільки та веде кровопролитні війни. За таких політичних реалій у 969 році помирає велика княгиня Ольга... Літописець в "Похвалі Ользі" порівнює княгиню-християнку Ольгу-Олену "зі світлим місяцем вночі, зіркою перед християнським світанком Руси-України...".

Список використаних джерел та літератури;

- 1.Брунов Н.И. Архитектура Константинополя IX-XII вв. – ВВ. – М.,1949. – Т.II.
- 2.Брайчевський М. Літопис Аскольда. – К.,1999.
- Брайчевський М. Аскольд-цар київський. Русь у IX ст. – К., 1975-1977.
- Брайчевський М. Літопис Аскольда. – К.,2001.
- 3.Введение христианства на Руси. – М.,1987.
- 4.Гаркаві А.Я. Сказание мусульманских писателей о русах и славянах. – Спб.,1870.
- 5.Ідзьо Віктор. Політичні та релігійні взаємовідносини України-Руси з Візантійською імперією у IX-X століттях та в час прийняття великим київським князем Володимиром Святославовичем християнства. – Мандрівець.Травень-червень. – Тернопіль,2003. – №3.
- Ідзьо В.С. Політичні та релігійні взаємовідносини України - Русі з Візантійською імперією в IX-X століттях та в час прийняття великим київським князем Володимиром Святославовичем християнства. (ретроспективний аналіз джерел). Науковий Вісник Українського Історичного Клубу. – М.,2003. – Т.VII.
- Ідзьо Віктор. Політичні та релігійні взаємовідносини України - Русі з Візантійською імперією в IX-X століттях. В кн.: Релігійна культура Європи і зародження, становлення та розвиток християнства в Україні". – Львів: "Ліга-Прес",2007.
- Ідзьо Віктор. Українська держава в IX-XIII століттях. – Львів "Сполом", 2010.
- Віктор Ідзьо. Українська держава в IX - XIII ст. – Вид. 2. – Львів "Сполом", 2010. - 416 с.
- Віктор Ідзьо. Українська держава в IX-XIV століттях. – Івано-Франківськ "Сімік", 2013р. - 784с.
- Віктор Ідзьо. Українська держава в IX-XIV століттях. – Вид. 2. – Івано-Франківськ "Сімік", 2014р. - 754с.
- Віктор Ідзьо. Українська держава в IX-XIV століттях. – Вид. 3. – Івано-Франківськ "Сімік", 2017р. - 800с.
- Віктор Ідзьо. Русь-Україна в IX-XIV століттях. Наукове видання. - Львів, 2017р. - 860с.
- 6.Как была крещена Русь. – М.,1998.
- 7.Как была крещена Русь. – М.,1990.
- 8.Киево-Печерський Патерик. – Київ,1991.
- 9.Коструба Т. Нариси з церковної історії України. X-XIII століття. – Львів,1939.
- 10.Лев Дьякон История. – Москва,1988.
- 11.Лихачёв Д.С. Русские летописи и их культурно-историческое значение. – М., – Л.,1947.
- 12.Литаврин Г.Г. Византия и Русь в IX-X вв. История Византии. – М.,1967. – Т.II.
- Литаврин Г.Г. Войны Руси против Византии. В кн.: Исследования по истории славянских и балканских народов: Эпоха средневековья. Киевская Русь и её славянские соседи. – М.,1972.
- Литаврин Г.Г. Древняя Русь, Болгария, и Византия в IX-X вв. В кн.: IX Международный съезд славистов. История, культура, этнография и фольклор славянских народов. – М., 1983.
- 13.Мавродин В.В. Образование Древнерусского государства. – Л.,1945.
- 14.Новгородская первая летопись старшего и младшего изводов. – М., – Л.,1950.

Повість Времених Лет. – М.,1950. – Ч.1.

15. Полное Собрание Русских Летописей. – Спб.,1843. – Т. II.

Руський Літопис (у перекладі Леоніда Махновця). – К.,1989.

16. Пселл М. Хронографія. – Москва “Наука”,1978.

17. Томашівський С. Вступ до історії церкви на Україні. Записи ЧСВВ. – Жовква,1931. – Т. IV. – Ч. 1-2.

18. Чубатий М. Історія християнства на Русі-Україні. – Рим-Нью-Йорк,1965. – Т. I.

